

СРЂАН СРДИЋ

ХАРВИ

Зидови су као спуштени, не, као нацртани, као да је дете нешто покушавало. Ја гледам у зид, зидови су окол; један ми је за леђима, један лево, један десно. Направили су зид и сад немамо двориште већ бетонску стазу, понекад мачке прођу али се ретко задржавају, нездрав амбијент, мада је двориште одмах иза зида, ја то знам, нико се не сећа ствари којих се ја сећам. Због тога је најгоре бити у приземљу, зид пред очима, ни наговештаја нечег другог, осим ако све те успомене, однекуд, деценије, ако се све то не стушти, не докотрља однекуд, јер тамо је било цвећа, и цвећа, између осталог. Стварно је било цвећа.

У дну десног зида налазе се врата. Не знам куда воде. Нешто је постојало, некада, као неки пролаз, нешто такво, стизало се негде, тачно знам, јер неки људи, да, било је станара који су улазили и поново се појављивали на другом месту, тако смо знали да су још увек ту, уредно сам то бележио, као што сам пописивао струју, сакупљао новац којим смо плаћали спремачицу, обилазио сам, дозволио бих на врата сваког стана и, нееееее, није то, него људи који нису нестајали заувек, као што понекад нестају, на пример моја жена. Бивало је и то да сам, после поноћи обично, најчешће бар три сата после поноћи, пре тога сам био у приправности, долазио до тих врата у десном зиду, при његовом дну, а то је десни зид када се гледа с моје терасе у приземљу, послушкивао сам, врата су била замазана масном белом фарбом, напрезао сам се и упињао, али није било ничега, да се чује, на то мислим, ништа. Сви су сањали, тада сам тако резоновао, скоро сви су сањали, увек постоје они којима се не да, муче се, шуњају се улицама и наилазе једни на друге, ти што не спавају не сањају, виђао сам их, некад сам и ја, и мени се дешавало, а док су они сањали мени се јавило, шта ако је то све

ту, иза белих врата, шта ако се скупило, згуснуло и сада ври унутра, ко би тада могао да уђе и изађе жив одатле, учинило ми се да је то добар предлог за бајку, врата иза којих се налази све оно што је у току једне ноћи сањано. Опет, на неки начин знао сам да нема ничега. Стварно није било ничега.

Кад пада киша, е тада сам се плашио. Постоје два улаза с улице, а мој је онај који није један од та два, трећи, онај из ког се улази право у двориште, а ја сам ишао у фабрику и морао сам да прођем тим улазима, једним или другим, а киша је знала да буде бучна, рушила је зидове, крунила их, вероватно једини ја, то сам био ја, тај који је претпоставио шта би могло да се деси, зидови би могли да падну, притисак је грозан, сва та вода с неба, да, зашто сам се плашио, па зато што не можеш да чујеш тад, најважнија ствар је, кога ту све има, свуда унаоколо некога има, а то унаоколо, ми не знамо колико је то велико, волео бих, баш бих волео да видим тог који зна колико је то унаоколо, где су његове границе и ко их чува, посејали су те неке свуда унаоколо и нико од нас поуздано не може да утврди где се све они налазе, где их је све могуће очекивати, одакле, то се ја питам, одакле се крећу и шта је, ето правог питања, шта је њихов прави, недвосмислени циљ. Шта је њихов циљ, то се ја питам. Куда? Иза зидова? А шта онда?

Постоје ружне боје, наредно питање гласи: чему оне? Најпре ће бити да су оне упутство, то је неко дешифровање, двориште је ружно јер су његове боје ружне, како ја то нисам раније примећивао, сву ругобу таквог једног места, а то је моје, рекло би се, природно станиште, то је превасходно место где ја остварујем своје станарско право, приземље, шездесетак квадрата, тераса, и кад пада киша ја се повучем, то сам обезбедио, заклон, а ружне су боје бункера. Сиво као зид у који гледам када сам на тераси, а углавном сам тамо, смеђе, то нису боје, биће да је казна, морате да останете без поговора, да боравите ту, покушавао сам да проникнем, шта је заједничко за све нас и чини ми се да тога нема и да је то проблем, можда тек физиологија, остало не, не прошлост, не будућност, не језик, језик посебно не, не и не, од језика остане *добар дан*, што се изговара као *баобаб*, *оранџушан*, као да сам вековима ишао у фабрику, онда су ми дали папир, поклонили су ми леп руски сат, онда више нисам ишао у фабрику, ишао сам понекад, да је разгледам из даљине, али она тада није радила, све је обустављено на неодређено време, то је корист од поседовања лепог руског сата, мада он није од помоћи када дође до неодређеног времена, пензија, то је најнеодређеније време у које би човек могао да зађе, да забаса, пензија, ту сам ја. Моја пензија је упорна, лагана болест, сиво, смеђе, киша која нагриза зидове.

Таворим у ружним бојама и посматрам зидове, доста сам истраживао о томе, порекло зидова и њихових врста, дошао сам до извесних непријатних сазнања која ћу задржати за себе, телефон ми свакако звони искључиво за рођендан, кабл је прекратак, ја сам на тераси, дешавало се да се не јавим, тако се окончало то са звоњавом, а можда их нема, тих с друге стране, имаш браћу, сестре, децу, немаш никог. Телефон, позваћу људе који то решавају, један рачун мање, чуо сам како се прича о масовном отказивању грејања, нешто се дешава а ја о томе не знам ништа, седим на тераси, одем до продавнице, вратим се, срећем фигуре у покрету, климнем главом када ми се учини да би требало, климнем главом и фигуре прођу, истопе се негде у пролазу. Давно је то било, дали су ми сат, совјетски сат, није исправно говорити о часовницима без осећаја прецизности, више нисам ишао у фабрику, немам вести оданде, нико нема вести оданде, изгледа су ствари кренуле нешто другачије од планираног, пошле су неочекиваним путевима, због тога је боље на тераси с погледом на цвеће у дворишту, ви га не видите, ја га видим, мора да је тамо и данас, било би заиста тужно да није, нико не би могао да издржи. Пре неколико дана прошла је мачка, зелена и обазрива, три мачета, отишли су негде, без већег задржавања, били су у транзиту, нисам при храни иначе бих покушао да успоставим контакт, *добар дан*.

Истина је да су и прошла времена била, није било све у реду с њима, Хелена је звала, излуђивало ју је, зазидате људе и унесете контејнере у њихов кавез, имала је иницијативу, ја сам, мислим да сам шоња, а Хелена је нестала, ко би се сада жалио на контејнере, а људско смеће које гори, увек би се нашла нека креатура која не води рачуна, контејнери су горели и тада нисам могао да седим на тераси, обично сам читао тамо, и обично су горели у вечерњим сатима, контејнери, Хелена је звала и нико се није јављао, таква времена, хумана времена, никог после три, осорни гласови иначе, не знам ко би то сада обавио, на гробље не идем јер не знам шта се тамо ради, иначе, волео сам да одем у биоскоп од десет увече, *Емануела* у наставцима, редови неудобних дрвених седишта спојених завареном металном штанглом, огромна пећ, било нас је сигурно тридесетак тамо тада. Хелена није желела да ми прави друштво.

Читао сам у кухињи и на тераси, социјализам је био моја тема, *Гвоздена џејџа*, анализирао сам све те ствари, и сада мислим о томе, шта се десило, шта је проузроковало шта, зашто је постало неважно, на шта да се позовем сада, фабричка искуства, коме је то од користи, нико не разуме, када би уопште неког било, логори, чему све то, као да је другачије после свега, ограде, електрична струја, терасе и зидови, мене је све то чудило, истински сам се замишљао

над стварима, куповаo сам књиге у пренумерацији, једног дана ће то остати, имам књигу Змајевиx дечијих песама, за унукe, а њих није било, песме су остале, Хелена није, ја сам остао, у књизи пише моје име и како сам књигу наменио унуцима који се зову тако и тако, данас не разумем зашто сам им наденуо мушка имена, или је то била она, мора да је она, ја сам шоња из радничког биоскопа, тамо све пише и свако ко има књигу може да прочита, због тога сам спокојан, не обазирем се превише, у бесмртност сам на време уложио. Куповао сам књиге о Титу, возио се једином линијом градског аутобуса, увек стигнеш на исто место, иста места, болница, железничка станица, бавио сам се технологијом производних процеса, самоуправљање, нешто ту од почетка није било у реду, виђао сам како се ствари одвијају, еротске романе сам волео, *Фани Хил*, прочитао сам све што вреди, дописивао сам се на есперанту, јавила ми се жена из Италије, мислим да је Италија, волели смо се се писмима, та жена и ја, све то чувам, све је то ту, када се повучем с терасе, све је доступно, ја сам власник свега, поштари одавно не доносе новац, моји су били назарени и сахранили смо их у необележеним гробовима, зато немам навику, мора да је зато.

Не дешава се често, али буде и тога, кувају у исто време, тај дан је недеља, уље, запршка, вегета, алева паприка, литре уља и килограми меса, заслађена зелена салата, со у ваздуху, тај дан проведем на тераси и удишем, и сетим се постера с голим женама. Тај дан се смејем.

Пронашао сам новине, вести из прошлог миленијума, интервју с писцем, каже како све мање пише, руком, не користи оловке, наливпера, заборавиће, страховао је, не знам да ли се заиста тако десило, не познајем ниједног писца, није ово град писаца, ово је град за, не, није то сад, тај интервју је мене испрепадао, шта ако се све заборави, како ћу онда на касу или негде ко зна где, врхом нокта на кажипрсту прелазео сам преко решетки терасе, шта онда, ко ће ми рећи, јер ово траје, не назире се ништа што би било иза. Ако заборавим да говорим, шта је ту предност а шта мана, а ти зидови, они се некад повлаче к унутрашњости дворишта које није ништа више од бетонске стазе између зида и моје терасе у приземљу, то други не виде, они су презаузети али ја нисам, то је срећа, ја ћу упозорити остале ако се претера с тим повлачењем зидова, ако дође до несумњивог покушаја отуђења животног простора и комфора, то не би смело да буде, на састанку кућног савета требало би поразговарати о могућностима евакуације у различитим случајевима, некада се мислило на то, постојале су табле са знаковима опасности, свако дете је знало, табле су биле неотуђиви део стварности, јер стварност врви од опасности, ништа се друго

не дешава сада, мада је број информација којима располажем изразито ограничен, то би била реч, не тражим их, праве информације које би ми помогле да се разаберам у ономе што се дешава, а још више у ономе што се не дешава нити ће се икада десити, али је замисливо, те као такво тешко описиво, али опасно, бескрајно опасно, нема ничега опаснијег. На састанку кућног савета договоримо се о томе шта је стварност, након чега ће нам свима лакнути, ослободићемо се.

Једног дана се појавио тамо, тек тако, нисам га очекивао али сам му се обрадовао, његов је положај деловао знатно другачије од мог, десни улаз, кад посматрам с моје терасе леђима окренут кухињским вратима, на вратима се налази мрежа за комарце, у лошем је стању, признајем, не водим довољно рачуна о одржавању, потребан ми је неко, он је на висини, четврти спрат, до поднева га мучи источно сунце, умири се и трпи, изгледа склон медитацији у општем разматрању појмовног склопа у ком се нашао, висине, пре свега, на којој се нашао, крајње неочекиване висине. Испрва сам тражио двоглед, Хелена је имала један, дамски, за позориште, донео сам јој га с јединог путовања које сам икада предузео, воз Београд–Москва, малени двоглед од прљавобеле пластике, нежна направа за префињену женску ручицу, понела га је са собом и извадила на почетку представе, суграђанке су посматрале њу а она представу, наљутила се на то што не може, не може се овде, обоје смо знали, а још без деце, треснула га је негде, тај двоглед, и више га нисам помињао, јер то су биле сцене, то су били напади хистерије, куљало је из ње, незаустављиво, нисам желео да се нађем на мети свега тога, оптужбе, увреде, пронашао сам га под хрпом рачуна за струју које сам уредно слагао према месецима и годинама, ушао сам им у главу, тим opakим стратезима из електродистрибуције, поносан сам на себе увек био јер ја сам тај који их је разоткрио, сва та подметања, игре с коефицијентима, логичке дисторзије на неугледном парчету папира, радовао сам се сваком новом рачуну јер је значао наредну рунду исцрпљујуће борбе с њима, обрачуна с пакленим наумом пред којим су образованији од мене одустајали и невољно плаћали, е тамо је био двоглед, испод те хрпе, а ја нисам плаћао, не пре силних жалби, молби, апела, притужби, претњи судом, штампом, мене никада нису могли, то је мој терен, моја страст, узео сам двоглед и понео га на терасу.

Код њега је другачије, збијено је, наслагане кутије, заборављене ствари за којима нико не чезне, стаклене тегле и устајали, горки сокови у њима, уплашио сам се од те идеје, шта ако су њега заборавили, дешавале су се и чудније ствари од те, вртоглаво је све, ураган дешавања око нас, ја сам довољно стар и ушанчио сам се

у складу с приликама, али читао сам о змији у телефонској говорници, људи заборављају околу, расејаност је данас принцип, не стиже се, ево, ни ја не стижем, не да ми се, не могу себе да оптужим за то, зашто бих ја био извођач, требало би да је другачије, негде су силе које се баве тиме, па и мојим случајем, све је институционализовано, требало би да јесте, толико ме све узнемирило да сам у доњем стомаку осетио надимање, готово чујно, као када сам пролазио покрај градског млина, нешто је брујало у плућима силоса, е тако, ако су га заборавили требало би их упозорити на то, скренути им пажњу, не знам ко су, али не би било згорег да се неко постара, макар то био и ја, овакав какав сам, могао бих и бомбоњеру да однесем, да их одобровољим и придобијем за себе. Мада, укочен сам, вратни пршљенови, окоштавање, не знам да ли сам у прилици да се пењем на четврти спрат, никада нисмо имали лифт, али ја сам у приземљу, једно ме је вабило, ако се попнем угледаћу све оно с друге стране зида, све оно што се тамо налази.

Жена се појавила, била је ноћ а ја сам стражарио, прво сам приметио жар, било је комараца на све стране, бацила је пикавац с терасе, жар се разасуо по тротоару, свици по летњој трави, могло је неко дете да прође, нема више увиђавности, нико не размишља о последицама, могли су да прођу неки човек или жена, нека старица, неко чији су се послови завршили управо у том часу, она га је позвала, толико сам чуо, обратила му се, и када је установила да је ту скоро па изненађено одвукла се назад, жена у кућној халџини, коса искрзана на крајевима, пропала од лоше фарбе, јефтина жена с четвртог спрата, пропала жена која ми се није јављала у пролазу, сагнула се и почешала стопало леве ноге, увукла га натраг у папучу и више је није било.

Није било случајно, не-не, добро знам како ће бити покушаја да се заташка, али није било, био је то лет, заспао сам и нисам сведочио, мада тачно знам, данима сунце и његова рашчепљена вилица, био је јул и на једној од тераса изнад мене поставили су дечији базен, није испао, свакако је било могуће да се то деси, на терасама су решетке, има простора између њих, чинило ми се да га данима копка нешто у вези са сунцем, осматрао га је, мотрио на њега, изгледа га је збуњивао онај тренутак када се сунце подигне изнад кровова а он остане у сенци и сенка потраје до наредног дана, тек у сенци би се хранио, тромо и успорено, као да промишља састав сваког залогаја, да се односи према храни с посебном пажњом и поштовањем, иако је трулила тамо, на сунцу, нису били уредни, не-не, нечија деца се прскају у базену, мокре у њега од радости и вода је топла, тако топла. Не знојим се, превазишао сам то стање, и поред прича о мртвим људима који су се знојили у

сандуцима, нема ништа од тога, имам качкет, то да, дотерујем бркове свакодневно, а њега сам прогласио за пријатеља, сложио се, климнуо ми је главом, конструисали смо систем сигнала, проводимо време у сложеној конспирацији, он зна за мене и ја за њега, умара ме подизање са столице и све више сати проводим на тераси, глава ми се свикла на *поглед надесно ка четвртој сирају*, пријатно ишчекивање да ме примети, не бих рекао да је икада спавао, имао је пречих послова, упустио се у колосалну расправу са сунцем, што није својствено, није својствено нама, на терасама скучених постсоцијалистичких дворишта, то се зове анксиозност, рекао је доктор, уколико се у правилним интервалима дешава да јасно чујете ехо удаљеног затезања дебеле челичне жице, ако то постане константа вашег тела, ако такав звук изазива призоре, визуелне ефекте, халуцинације, вама је потребна помоћ, да-да, испричали сте ми ствари које не говоре у прилог вашем здрављу, било би добро да у близини буде неко када се то догађа, драго ми је да имате пријатеља, како сте оно рекли да се зове, то је надимак или је рођен у иностранству, никада нисам чуо да се неко наш тако зове, да ли сте размишљали о одласку, постоје места, тамо су ваши вршњаци, да ли сте размишљали да олакшате себи.

Прво сам приметио како су му очи крмељиве, склапале су се под тежином накупљеног терета, покушавао сам да га увеселим, махао сам шареним стварима, чак сам кренуо у апотеку да купим звечку, учинило ми се да смо предалеко и да ће звечка алармирати остале, нисам хтео да се остали умешају, нека они воде рачуна о себи и својима, није лако, не, није нимало, не бих рекао да је примећивао, није показивао да га интересује, вукао се и лењо протезао, све чешће окретао леђа сунцу, плочице на терасама одбијале су да упију сву количину топлоте и било је добро лећи на њих, заборављати, сањати о заборављању, жена у кућној хаљини није се појављивала, сигурно су на мору, констатовоа сам, Хелена и ја бисмо тако урадили, али она никада није хтела, смучило јој се, објаснила је, мука јој је од свега, изгледам млађе, и она је била младоллика, то су генетичке операције, и тако никада нисмо отишли, а било је могућности, могло се тада.

Смршао је и ја му више нисам био довољан, затекао сам га с остацима картона на зубима, срећом, имао сам двоглед, издужио се, почео је да поприма боје дворишта, да се стапа с њима, појавили су се тикови, кратки трзаји главом у страну, определио се за преживљавање, због тога картон, није желео да се преда и одустане, били смо на телепатској вези, бодрио сам га и храбрио са свог положаја, било ми је важно да издржимо, сатима не би погледао к мени и тада сам знао да је у дилеми, он је могао да види оно што

ја нисам, јер није био у приземљу, и слина, нешто попут слине се појавило око његових уста, услед предузетих напора, неко би рекао да је беснило, али тако је најлакше.

Муве су ми помогле да израчунам, било је то с првим зрацима сунца, ритуална ствар и темељна одлука, није потребно да ми било ко говори о ономе што знам, и још сам рачунао колико је могло да траје, лет, жена у кућној хаљини је отворила врата терасе истог дана и ништа није приметила, не знам где су били, завучени у спаваћој соби, јер ту је још неко, имам осећај да јесте, да је ту све време неко о ком не знам ништа, неко ког никада нисам видео, ко зна, вратили се с летовања и она је изашла да рашири веш, отресала је пепео у лавор пун опраног веша, мање од десет секунди по мом уверењу, не знам да ли се окренуо у ваздуху док је летео, знам да се исцерио према сунцу, отворио је крмељиво, склопљено око, зато што је шерет, могло му се да тако уради, чудесна акробатика превејаног мајстора, кратак удар о бетон, цвеће иза зидина. Два сата сам каснио, довољно за колонију мува да се организује, време мог сна изједначило се с временом одлуке и лета и провлачења кроз решетке и пуштања да се деси, жени у кућној хаљини у инат и сунцу у инат, или насупрот томе, пре ће бити да је тако, поједностављујем ствари, разлажем их без икаквог оправдања, није све то зависило од жене и сунца и зидова, лепота је у самоубиству разлога, уснио сам, лет је трајао, а онда су стигле муве.

Из левог улаза истрчала је двогодишња девојчица без пратње, у нашем дворишту никоме не прети опасност, устремила се к њему, дозивала је мацу и завукла прстиће у окрвављено крзно, узнемирене муве на одстојању, халапљиве али промишљене, маца, а жена с четвртог спрата је погледала к њој и ништа није разумела у својој обамрлој тупости, мало радозналости, тек толико, маца маца, дечије тело утонуло у беличасти цветни дезен, приближава један од прстију устима и жели да га олиже, госпођо, мораћу да саопштим, госпођо, Харви је мртав, док сте ви тамо, док нисте били ту, док сте, он је одлучио да уради тако, била је то његова свесна одлука и не морате да бринете, није ми рекао, ретко смо говорили, ми смо разумели, Харви је мртав и неко би требало да се побрине за његово тело, госпођо, транспортоваћу га преко, пренећу га преко зида и сахранити, мијааааааааааааааау, требало би да јој кажем, добро ће му бити тамо, Харви је био мој пријатељ, у реду је да то обави неко близак, нимало случајно, дуго је мислио о томе, у последње време ништа друго није радио осим што је размишљао, не маца, девојчице, зец, дугуљаста бели зец, као онај из филма, као када смо ишли у биоскоп, некада, такав. Као из филма.